

Adviserend handhaven de nieuwe route

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) gaat de waterkwaliteit bij de bron aanpakken. De top-3 normoverschrijdende stoffen in het oppervlaktewater in het beheersgebied van het HHNK worden op het erf in de bollensector gebruikt. Er is een samenwerkingsverband aangegaan met de gewasbescherminghandel 'van Gent van de Meer Nuyens', de bollensector en het project 'Telen met Toekomst' om de probleemstoffen onder de aandacht te brengen bij de bollenteler. Het doel is om na te gaan hoe deze stoffen in het oppervlaktewater terecht komen. Door in gesprek te komen met de telers kunnen alle erfroutes in beeld gebracht worden, eventueel nieuwe routes gevonden worden en maatregelen worden geadviseerd om emissie te voorkomen.

(noot van de redactie: erfroute: de route die een afwaterstroom verontreinigt met gewasbeschermingsmiddel, over het erf van de bollenteler, naar het oppervlaktewater aflegt.)

In het pilotproject zal handhaving niet controlerend maar adviserend optreden. Deze methode werkt positief tijdens de gesprekken met de bollentelers. We komen echt tot de kern van de bedrijfsvoering zonder moeilijke gezichten. Hierdoor zal naar verwachting meer draagvlak voor het probleem ontstaan en een

gedragsverandering optreden, zodat de probleemstoffen uit het oppervlaktewater zullen raken.

Uit de trend van het percentage normoverschrijdingen over de periode 1998 tot en met 2008 blijkt dat de standaardmanier van handhaven niet het beoogde resultaat levert, zoals dat wel het geval was in de eerste jaren van die periode. Sinds 2006 zijn de normoverschrijdingen dusdanig weinig verminderd dat een nieuwe aanpak noodzakelijk is. Uit de jaarlijkse waterkwaliteitstoetsing blijkt al jaren dat de gewasbeschermingsmiddelen Admire, Topsin M en Actellic, met respectievelijke de werkzame stoffen imidacloprid, thiofanaat-methyl (afbraak product is carbendazim) en pirimifos-methyl normoverschrijdend voorkomen. Deze stoffen vormen de top-3 van alle normoverschrijdende stoffen die in het oppervlaktewater worden aangetroffen. In de waterkwaliteitstoetsing zijn de stoffen stikstof en fosfor niet meegenomen, omdat deze stoffen van nature voorkomen in het oppervlaktewater. Het gebied van het hoogheemraadschap bestaat namelijk voor een groot gedeelte uit veenweidegebieden waar deze stoffen makkelijk uitloggen.

Er is een pilotproject gestart dat er op gericht is de normoverschrijdende stoffen niet meer in het oppervlaktewater te krijgen. De normoverschrijdingen van de stoffen doen zich voornamelijk voor in het bollenconcentratiegebied van het hoogheemraadschap. Het bollenconcentratiegebied bevindt zich in de kuststrook van Heemskerk tot Den Helder. Uitschieters boven de norm vinden we voornamelijk in gemeente De Zijpe en Anna Paulowna. Daarom is het onderzoeksgebied gekozen in een van deze gemeenten, namelijk in het noordwesten van Anna Paulowna. Dit gebied bestaat uit een miniwatersysteem waar de in- en uitlaten van oppervlaktewater beperkt zijn en daarom goed te monitoren is of de inspanning binnen het gebied resultaten heeft. Het bijzondere in de pilot is de samenwerking tussen het hoogheemraadschap, de gewasbescherminghandel en de bollenteler,

die nu hand in hand naar oplossingen gaan zoeken. We hebben een gezamenlijk doel 'Schoon water' uit oogpunt van waterkwaliteit en het behoud van toelating van de gewasbeschermingsmiddelen.

In dit gebied zijn twaalf bollentelers gevestigd, waarvan er elf meedoen aan het pilotproject. Al deze bedrijven zijn voor een eerste keer bezocht in oktober en november 2009 om alle werkzaamheden en de bedrijfsvoering op het erf en in de bedrijfsgebouwen in kaart te brengen. De bezoeken zijn gezamenlijk uitgevoerd door alle projectpartners. Tijdens deze bezoeken zijn de erfsituatie en de mogelijke emissieroutes in kaart gebracht en is met de ondernemers gesproken over mogelijke maatregelen om emissie te voorkomen. Uit deze bezoeken zijn tevens twee nieuwe mogelijke erfroutes geïdentificeerd die nog nader onderzoek vergen. Bij erfroutes moet er gedacht worden aan de route die een afwaterstroom verontreinigt met gewasbeschermingsmiddel naar het oppervlaktewater aflegt.

Het kan voorkomen dat er tijdens het vullen van de veldspuit gewasbeschermingsmiddel wordt gemorst. Slechts een paar druppels kan voldoende zijn voor een overschrijding van de oppervlaktewaternorm als tijdens een regenbui dit gewasbeschermingsmiddel meegespoeld wordt naar de hemelwaterafvoer op het terrein en zo in het oppervlaktewater komt. Zo zijn er nog meer routes te bedenken, ook het ontsmetten van de bollen vlak voor het planten is altijd een risico, als de kuubskisten met bollen worden gedompeld in een bad met gewasbeschermingsmiddel, zogenaamd ontsmettingsmiddel. Een ontsmettingsbad bestaat uit een cocktail van gewasbeschermingsmiddelen afhankelijk van de soort bollen die ontsmet moeten worden. Twee van de normoverschrijdende stoffen zitten in deze cocktail te weten Admire (imidacloprid) en Topsin M (carbendazim). Tijdens het aan- en afvoeren van de kuubskisten kan er lekwater op de grond en aan de wielen van de heftruck komen die tijdens nat weer ook weer via het regenwater

op het oppervlaktewater kan komen. Nog een voorbeeld van het derde product Actellic (pirimifos-methyl): dit wordt gebruikt om de galmijt te bestrijden in de tulpenbewaring. De bollen worden gegast in een bewaarcel. Bij latere koeling van tulpen in dezelfde cel voor de bloementeel is er een groot risico van verontreiniging van het oppervlaktewater als het condenswater op de hemelwaterafvoer is aangesloten. Actellic is een kleverige stof die aan de bol, maar ook op de wanden en de condensor blijft zitten. Als de koelcel dan weer voor de eerste keer in gebruik wordt genomen is het condenswater verontreinigd met Actellic.

Door de bedrijfsbezoeken is de kijk op deze erfroutes bij alle projectpartners veranderd en verbeterd. Mogelijk nieuwe erfroutes zijn aan het licht gekomen, zoals een route via het dak. De mogelijkheid bestaat namelijk dat via de damp en mechanische afzuiging ontsmettingsmiddelen vanuit het ontsmettingsbad op het dak terechtkomen en tijdens een regenbui van het dak kan spoelen en in het oppervlaktewater kan belanden. Deze erfroute was vóór dit project nog niet eerder bekend; uit een nader onderzoek moet blijken of bij deze specifieke situatie het regenwater ook daadwerkelijk verontreinigd is. Ook de aandacht voor het transport van de bollen naar het land toe heeft extra aandacht gekregen, omdat dit ook een route naar het oppervlaktewater zou kunnen zijn. De karren zijn vaak open en de bodem is vlak. Als er geen goot met opvang op de kar gemaakt is, kan er tijdens transport gewasbeschermingsmiddel uit de kisten nadruppelen en van de kar afspoelen en via de berm in de sloot komen. Bij regenval is de kans hierop zelfs nog groter. Dit zijn maar een paar voorbeelden van erfroutes, die aanwezig zijn op het erf en in de bedrijfsgebouwen van de bollentelers.

Er zijn vanuit Praktijkonderzoek Plant & Omgeving Bloembollen veel maatregelen bekend die emissie via de genoemde routes kunnen voorkomen. Het unieke van de pilot is dat de effectiviteit van deze maatregelen nu in een klein stroomgebied getoetst kan worden. Het doel is om in samenwerking met de telers de meest geschikte oplossingen vast te stellen en de normoverschrijding in het gebied tot nul te reduceren. Vervolgens zal deze aanpak uitgebreid worden over het gehele gebied. Het pilotproject loopt tot en met 2012. Elke maand worden in- en uitlaten bemonsterd en geanalyseerd door een laboratorium om zo de ontwikkelingen van de waterkwaliteit in het gebied te kunnen monitoren. De bedrijven worden in 2010 meermalen bezocht, om waar nodig de voortgang van de gedragsverandering te stimuleren. De top 3 normoverschrijdende stoffen nemen in aantal meer dan 90% van de normoverschrijdingen voor hun rekening. Dit betekent dat als ze tot nul gereduceerd worden, het hoogheemraadschap en zeker de gehele bollensector een grote stap voorwaarts maakt.

Het project aanpak erfroutes bollentelers zal een grote stap voorwaarts zijn voor de waterkwaliteit. En de handhavingstaak van het HHNK slaat een nieuwe weg in door samen met de ondernemers te zoeken naar oplossingen en de weg vrij te maken voor verbeteringen zonder boetes, zelfs al mocht het toch een keer onbewust fout gaan.

*Rico Drost,
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier*